FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ~IVILI

IM}ALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM il-}amis, 22 ta' Novembru, 2001

Kaw\a Numru: 23
~itazz. Nru. 2560/00JRM

Ivan **FORMOSA**

vs

Sharon **SPITERI** u Victor **Aquilina**

Il-Qorti:

Rat l-att ta`-~itazzjoni mressaq fil-5 ta' Di`embru, 2000, li bih l-attur ippremetta:

Illi l-attur Ivan Formosa ji[i hu Joseph Formosa li nqatel fil-Qawra f'Di`embru 1999;

Illi l-konvenuta Sharon Spiteri b]ala awtur u l-konvenut Victor Aquilina b]ala editur tal-gurnal "The Times" ippubblikaw

rapport intestat **"Man found dead in bed with 13 stab wounds"** fil-]arga tat-8 ta' Di`embru 1999 tal-gurnal "The Times";

Illi l-konvenuti attribwew lill-mejjet Joseph Formosa fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tieg]u,jew li jesponuh g]ar-ridikolu jew g]ad-disprezz tal-pubbliku;

Illi b'din il-kitba l-konvenuti ingurjaw it-tifkira ta' Joseph Formosa u l-[ieh tieg]u, u kinwdi ta' l-attur,]uh;

Illi l-attur huwa intitolat g]ad-danni g]all-ingurja morali u malafama a tenur tal-Li[i dwar l-Istampa;

Illi l-attur huwa wkoll intitolat g]ad-danni naxxenti minn reat, u fil-fatt huwa pprezenta lill-Pulizija kwerela kontra z-zewg konvenuti a tenur ta' l-artikolu 252, 255 u 256 tal-Kap. 9 u ta' l-artikolu 11 tal-Kap. 248;

G]alhekk l-attur talab lil din l-Onorabbli Qorti g]aliex m'g]andhiex:

1. Tiddikjara li l-konvenuti taw malafama lill-mejjet Joseph Formosa u offendew it-tifkira tieg]u billi attribwewlu fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tieg]u, jew li jesponuh g]ar-ridikolu jew g]ad-disprezz tal-pubbliku;

2. Tillikwida d-danni a tenur u fil-parametri ta' l-artikolu 28 tal-Kap. 248 kif ukoll id-danni naxxenti mir-reat ta' malafama skond l-artikoli 1031 u 2154 tal-Kap. 16;

3. Tikkundanna lill-konvenuti j]allsu lill-attur id-danni hekk likwidati;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti li huma ngunti g]as-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni ma]lufa u n-Nota tax-Xiehda tal-attur;

Rat in-Nota mressqa mill-im]arrkin fit-13 ta' Frar, 2001, li biha e``epew:

1. Illi, preliminarjament, l-azzjoni odjerna hija improponibbli in kwantu hija imposta ta]t il-Kapitolu 248 tal-Li[ijiet ta' Malta u g]alhekk, f'dan ir-rigward, il-konvenuti g]andhom ji[u liberati mill-osservanza tal-[udizzju bl-ispejje\ kontra l-attur;

2. Illi wkoll preliminarjament u ming]ajr pre[udizzju g]all-ewwel e``ezzjoni, l-attur irid jipprova l-interess [uridiku rikjest biex huwa jazzjona kif fil-fatt g]amel u, fin-nuqqas ta' din il-prova, il-konvenuti g]andhom ji[u liberati mill-osservanza tal-[udizzju bl-ispejje\ kontra l-attur;

3. Illi dejjem in linea preliminari u ming]ajr pre[udizzju g]all-ewwel \ew[e``ezzjonijiet, l-attur huwa impedut milli jistitwixxi l-kaw\a odjerna g]aliex, wara li saru rappre\entazzjonijiet minn avukat li kien qieg]ed jippatroncinja lill-attur, intla]aq ftehim sodisfa`enti bejn l\-\ew[na]at bl-istampat ta]t it-titolu (**"<u>Qawra Murder</u>: Investigations Reach Dead End"** ippubblikat fl-ewwel fa``ata tal-ga\\etta "The Times" tat-13 ta' Di`embru, 1999 (Dokument "A");

4. Illi fil-mertu, u ming]ajr pre[udizzju g]as-sue``ipit, l-istampat *de quo* ma jag]ti malafama lil]add u jikkostitwixxi biss kronaka fattwalment vera ta' interess

pubbliku li l-konvenuti mhux biss g]andhom id-dritt i\da anke id-dmir li jippubblikaw u g]alhekk it-talbiet attri`i g]andhom ji[u mi`huda bl-ispejje\ kontra l-attur;

5. Illi wkoll fil-mertu u subordinatament, in kwantu l-azzjoni odjerna hija mposta g]ad-danni preti\i min]abba delitt `ivili allegatment soffert mill-attur bi ]tija tal-konvenuti ta]t il-ligi ordinarja tal-kodi`i `ivili (Kapitolu 16 tal-Li[ijiet ta' Malta), fi kwalunkwe kaz, l-attur l-ewwel irid jipprova l-]tija tal-konvenuti billi ma uzawx il-prudenza, id-dili[enza u l-]sieb ta' missier tajjeb tal-familja, liema]tija hija assolutament innegata da parti tal-konvenuti u, minghjajr din il-prova, l-azzjoni, in kwantu bazata fuq il-li[i `ivili ordinarja, ma tistax tre[[i u kwindi g]andha ti[i respinta bl-ispejje\ u mbaghad, f'kaz ta' prova sodisfa`enti f'dan ir-rigward, l-attur irid jipprova]sara jew telf attwali u, fin-nuqqas ta' din l-a]]ar prova, t-talbiet g]all-likwidazzjoni u g]all-kundanna ta' dawn id-danni g]andhom ji[u mi`]uda bl-ispjejjez kontra l-attur;

6. Salvi e``ezzjonijiet o]ra permessi mil-ligi;

Rat id-Dikjarazzjoni ma]lufa u n-Nota tax-Xiehda tal-im]arrkin, flimkien mad-dokument mehmu\ mag]ha;

Semg]et lill-avukati tal-partijiet jittrattaw dwar l-ewwel \ew[e``ezzjonijiet tal-im]arrkin;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa fil-5 t'April, 2001, mill-attur[1] dwar l-imsemmija \ew[e``ezzjonijiet preliminari;

[1] Pa[. 52-57 tal-pro`ess;

Rat in-Nota ta' Twe[iba mressqa mill-im]arrkin fl-10 t'April, 2001[2], dwar l-istess e``ezzjonijiet;

Rat l-atti kollha tal-kaw\a;

Rat id-Degrieti tag]ha tad-29 ta' Mejju, 2001, u tat-3 t'Ottubru, 2001, li bihom]alliet il-kaw\a g]ad-de`i\joni dwar dawk l-ewwel \ew[e``ezzjonijiet preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija kaw\a li biha l-attur qieg]ed jitlob dikjarazzjoni li l-im]arrkin, b]ala l-artikolista u l-editur tal-[urnal rispettivament, immalafamaw lill-mejjet]uh permezz ta' artikolu li huwa jg]id li naqqas il-[ieh tat-tifkira tal-istess mejjet, u g]alhekk jist]oqqlu, b]ala qarib tal-mejjet, jing]ata]las ta' kumpens g]ad-dannu m[arrab;

Illi g]al din l-azzjoni, l-im]arrkin laqg]u bi tliet (3) e``ezzjonijiet ta' natura preliminari minbarra o]rajn fil-mertu, u ji[ifieri (a) li kaw\a b]al din ma tistax issir ta]t l-Att dwar l-Istampa (Kap 248) u g]alhekk g]andhom jin]elsu milli jibqg]u i\jed fil-kaw\a; (b) li l-attur je]tie[lu juri li g]andu interess [uridiku li jressaq il-kaw\a; u (`) li l-azzjoni ma tistax issir g]aliex kien di[a' ntla]aq ftehim mal-attur innfsu fl-g]amla ta' artikolu ie]or li deher f']ar[a o]ra tal-istess [urnal ftit jiem wara li kien deher l-artikolu inkriminat;

Illi, min]abba n-natura g]al kollox legali tal-ewwel \ew[e``ezzjonijiet, din id-de`i\joni hija limitata g]alihom biss, billi g]at-tielet e``ezzjoni je]tie[bilfors is-smig] ta' xhieda dwar l-allegazzjoni tal-e\istenza ta' ftehim. Huwa min]abba f'hekk li l-Qorti m'hijiex qeg]da tag]ti wisq ka\ tal-fatt li l-attur naqas li jressaq, ma`-~itazzjoni, kopja tal-artikolu relattiv li, g]al aspetti o]ra tal-ka\, huwa ta' siwi ewlieni u messu kien fl-atti tal-kaw\a mal-bidu tag]ha;

---

[2] Pa[. 59-60 tal-pro`ess

Illi, fil-qofol, l-im]arrkin qeg]din jg]idu li azzjoni b]al dik li beda kontra tag]hom l-attur ma tistax issir `ivilment ta]t l-Att XL tal-1974, g]aliex din tista' ssir biss minn min ikun allegatament [ie libellat: jg]idu wkoll li l-attur irid juri li [arrab dannu, u ma jistax jistrie] biss fuq il-fatt li hu ji[i]u l-mejjet li dwaru nkiteb l-artikolu;

Illi l-artikolu li min]abba fih saret il-kaw\a kien jirrapporta dwar il-mewt vjolenti ta']u l-attur. L-attur jg]id li l-artikolu kien isemmi fatti determinanti li joffendu l-[ieh u l-fama tal-mejjet jew li jistg]u jesponuh g]ar-ridikolu jew id-disprezz tal-pubbliku, u g]alhekk huwa g]andu l-jedd li j]ares it-tifkira u l-[ieh tal-istess]uh u jist]oqqlu jit]allas kumpens g]all-in[urja morali u l-malafama, u kif ukoll g]ad-danni mnissla minn reat ta]t, fost l-o]rajn, l-artikolu 11 tal-Kap 248;

Illi, dwar l-ewwel e``ezzjoni, l-im]arrkin jg]idu li l-Att dwar l-Istampa ma jag]ti l-ebda jedd ta' azzjoni g]al in[urja g]all-memorja ta' bniedem: jing]ata biss jedd ta' azzjoni personali lill-bniedem (jew a]jar, persuna) li t]ossha in[urjata jew malafamata bl-istampat. I\idu jg]idu li huwa biss ta]t il-Kodi`i Kriminali li l-li[i tipprovdi dwar azzjoni lill-werrieta min]abba in[urja lit-tifkira ta' qaribhom li miet;

Illi, min-na]a tieg]u, l-attur qieg]ed jg]id li l-kaw\a li feta] hija wa]da m]allta, ji[ifieri wa]da li titlob kemm il-]las ta' danni min]abba l-in[urja morali (ta]t il-Kap 248) u kif ukoll danni min]abba reat (ta]t il-Kap 9), u jg]id li azzjoni b]al din hija g]al kollox f'postha u m'hemm xejn fil-li[i li jg]id li ma tistax issir. Mhux hekk biss, i\da b'riferenza g]al dak li tg]id il-li[i[3], jis]aq li l-jedd ta' azzjoni huwa espresament miftu] g]alih ;

Illi fis-sottomissjonijiet tieg]u biex ixejjen l-ewwel e``ezzjoni, l-attur jirrikorri g]al pro`ess x'aktarx imtenni biex juri n-nis[a li te\isti (hu jsej]ilha "l-*interplay*") bejn id-dispo\izzjonijiet tal-

[3] Ara art. 256(2) u l-*proviso* tal-art 255 tal-Kap 9;

Kodi`i Kriminali u dawk tal-Kap 248. Filwaqt li tapprezza l-isforz li jag]mel l-attur, biex juri li, b]ala qarib (mhux bilfors b]ala werriet), g]andu jedd iressaq pro`eduri biex i]ares il-[ieh ta']uh, din il-Qorti tib\a' li dak l-e\er`izzju ma jindirizzax il-problema ewlieni mnissel bl-ewwel e``ezzjoni tal-im]arrkin, ji[ifieri jekk azzjoni mibnija fil-qafas tal-Kap 248 tispettax lill-attur;

Illi dan jing]ad g]aliex huwa me]tie[li wie]ed i\omm f'mo]]u li l-Kap 248 jipprovdi kemm g]al azzjonijiet kriminali u kif ukoll g]al dawk `ivili, u jis]aq li dawn jin\ammu distinti[4] minn xulxin, ukoll jekk jinbdew fl-istess \mien. Dan g]andu jidher, ukoll b'mod evidenti, mill-g]amla ta' sanzjoni ma]suba g]all-bosta mir-rejati msemmija fit-tieni Taqsima tal-Att, fejn il-li[i titkellem dwar il-possibilita' ta' piena ta']abs, li hija sanzjoni li m'hijiex fost dawk li tista' tapplika din il-Qorti f'azzjoni `ivili;

Illi, fi kliem ie]or, il-Qorti tifhem li mhux kulma jipprovdi l-Kap 248 japplika g]all-ka\ ta' pro`edimenti `ivili g]al in[urja mag]mula b'mezz tal-Istampa, g]aliex dak l-Att g]andu fih, b]ala li[i spe`jali, disposizzjonijiet li j]arsu u jirregolaw pro`ediment ta' natura strettament kriminali. U dan il-]sieb jidher li huwa rifless espressament fl-istess Kodi`i Kriminali[5];

Illi, f'dan il-qies, g]alhekk, il-Qorti ma t]ossx li tista' taqbel mal-attur fis-sens li hija tista' ti[i mog]tija s-setg]a li teser`ita l-funzjonijiet ukoll ta' Qorti kriminali, minbarra dik tag]ha ta' Qorti `ivili, ta]t l-espedjent li attur ikun ressaq quddiemha "kaw\a mista";

Illi l-Qorti tifhem u tilqa' l-argument li jekk hemm]sara mnissla minn reat, l-im[arrab jing]atalu l-jedd li jfittex g]all-kumpens b'azzjoni `ivili[6], imma l-kwestjoni tibqa' jekk dan il-jedd jafx l-g]eruq tieg]u fi ]dan il-prin`ipji [enerali minquxa fil-li[i tal-obbligazzjonijiet li tinsab fil-Kodi`i ~ivili, jew jekk hux im]ares ukoll b'li[i spe`jali b]alma hu l-Kap 248;

---

[4] Art. 27 tal-Kap 248;
[5] Ara l-art 256(1) tal-Kap 9;
[6] Ara art 3(1) u art. 6 tal-Kap 9.

Illi, g]alhekk, filwaqt li l-qag]da tal-attur - b]ala qarib ta' persuna mejta li l-[ieh tag]ha jista' jkun imdennes b'mezz tal-Istampa msemmi fl-artikolu 3 tal-Att XL tal-1974 - hija li hu g]andu ming]ajr dubju *locus standi* u jedd ta' azzjoni ta' natura kriminali, wie]ed irid jara jekk il-le[islatur riedx jestendi dan il-jedd ukoll (u fil-kwalita' li fiha l-attur mexxa l-azzjoni) f'ka\ ta' azzjoni `ivili ta]t l-istess Att;

Illi l-attur jis]aq li dan il-jedd tag]tihulu l-li[i, u b'mod partikolari l-artikolu 28 tal-Kap 248 meta jg]id "danni li jintalbu ta]t xi li[i li tkun fis-se]] f'dak i\-\mien dwar telf jew]sara attwali". Din il-Qorti ma tqisx li l-kliem `itat ta' l-artikolu 28 jirreferi g]all-Kap 9, imma g]all-Kap 16, u b'mod partikolari g]ad-disposizzjonijiet tas-Sub-Titolu II tar-Raba' Titolu tat-Tieni Ktieb (Taqsima II)[7];

Illi l-im]arrkin jinsistu li l-Att XL tal-1974 huwa li[i spe`jali u li kieku l-le[islatur ried li jag]ti lill-qraba ta' persuna mejta jedd ta' azzjoni g]all-]las ta' danni morali, kien jg]id dan espressament. Huma jtennu li mkien f'dak l-Att ma jissemma jedd tali u g]alhekk jg]idu li, ladarba l-le[islatur dan m'g]amlux, ifisser li ma ridux. Jekk wie]ed joqg]od g]al din l-g]amla ta' argument, jidher li l-kwestjoni ta' danni morali marbuta ma' in[urja min]abba malafama b'mezz ta' stampa hija mog]tija mil-li[i spe`jali lill-persuna offi\a biss, u mhux lil qrabatha jew lill-werrieta tag]ha wara mewtha;

Illi meta l-Qorti fliet, fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet li g]adhom kemm saru, is-sentenza msemmija mill-attur fin-nota ta' sottomissjonijiet tieg]u (u li dwarha l-im]arrkin ukoll jag]mlu kummenti f'dawl ie]or), donnha i\jed tissa]]a] fil-fehma li, safejn l-azzjoni attri`i hija immirata li titlob li l-im]arrkin jag]mlu tajjeb g]ad-dannu morali m[arrab mill-attur min]abba d-"defamazzjoni tat-tifkira" ta']uh skond il-Kap 248, dan il-jedd ma je\istix fl-ordinament [uridiku tag]na;

---

[7] Artt. 1029-1051, li ma jestendux g]ar-risar`iment ta' danni morali, lanqas fil-ka\ fejn l-azzjoni hija miftu]a g]all-werrieta tas-sinistrat.

Illi minn kif inhi mfassla l-ewwel e``ezzjoni ta]t e\ami, l-im]arrkin kienu [ustifikati jinsistu li jin]elsu milli joqog]du i\jed fil-kaw\a kieku l-azzjoni tal-attur kienet mibnija biss fuq talba ta' rimedju ta]t l-Att XL tal-1974. Imma, f'dan ir-rigward, bilkemm g]andu g]alfejn jing]ad ukoll li l-attur jag]milha `ara li m'huwiex isejjes it-talba tieg]u mil-lat `ivili biss fuq l-Att XL tal-1974, imma wkoll fuq id-disposizzjonijiet tal-artikolu 1031 tal-Kap 16 abbinat mar-reat ta' malafama, kif jidher mit-tieni talba tieg]u. Fil-fehma ta' din il-Qorti, g]alhekk, ma jistax jing]ad li l-azzjoni tieg]u hija g]al kollox barra minn postha. U l-im]arrkin infushom, fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tag]hom[8], jag]rfu li l-attur g]andu jedd ta' azzjoni g]ad-danni rejali;

Illi, g]alhekk, filwaqt li l-Qorti taqbel li l-azzjoni attri`i hija improponibbli safejn hija msejsa fuq il-Kap 248, xorta ma tistax te]lishom milli jibqg]u fil-kaw\a, g]aliex huma jridu jwie[bu u jiddefendu rwie]hom mix-xilja tal-attur fis-sens li, bl-artikolu in kwestjoni, wettqu reat li permezz tieg]u g]amlulu ]sara risar`ibbli ta]t id-disposizzjonijiet tal-li[i dwar id-delitti jew kwa\i-delitti;

Illi <u>dwar it-tieni e``ezzjoni</u> m'hemmx g]alfejn jing]ad wisq. L-interess [uridiku huwa l-kejl tal-azzjoni[9], mirut minn kif inhi mfassla l-istess azzjoni, u b'qies mal-utilita' li l-attur jittama li jikseb mid-de`i\joni tal-Qorti dwar dik l-istess azzjoni[10]. Illi, bla ma wie]ed jid]ol fil-mertu tal-ka\ pre\enti, jidher li l-attur qieg]ed jilmenta li [arrab]sara b'dak li ng]ad dwar]uh fl-artikolu inkriminat. Din ix-xilja hija s-sies li fuqha l-attur irid jibni l-ka\ tieg]u: sies li, minnu nnifsu, jo]loq interess attwali, dirett u personali, kif sewwa jissottometti l-attur fin-Nota tieg]u. B'\ieda ma' dan, il-Qorti ter[a' tag]mel riferenza g]al dak li jg]idu l-im]arrkin fin-Nota ta' Twe[iba tag]hom (par. 8), u tasal g]all-fehma li b'dak li jing]ad hemmhekk, lanqas

[8] Paragrafi 5 u 8 f'pa[. 59-60 tal-pro`ess;
[9] Ara P.A. AM **27.3.1990** fil-kaw\a fl-ismijiet ***Muscat et vs Butti[ie[et*** (Kollez. Vol: **LXXIV.iii.481**);
[10] Ara App. ~iv.: **24.3.1961** fil-kaw\a fl-ismijiet ***Bartoli pro et noe vs |ammit Tabona et*** (Kollez. Vol: **XLV.i.58**).

huma ma ji`]du li l-attur g]andu xi interess [uridiku li jressaq l-azzjoni pre\enti, u lanqas qeg]din b'konsegwenza ta' hekk jinsistu wisq i\jed fuq it-tieni e``ezjoni tag]hom;

G]al dawn ir-ra[unijiet, il-Qorti qeg]da tidde`iedi billi:

Tilqa' l-ewwel e``ezzjoni tal-im]arrkin u dan safejn tirreferi g]all-azzjoni kwantu impostata fuq l-Att XL tal-1974, imma m'hijiex te]lishom milli jibqg]u fil-kaw\a billi ntwera li l-azzjoni attri`i m'hijiex impostata biss fuq l-imsemmi Att;

Ti`]ad it-tieni e``ezzjoni tal-im]arrkin billi m'hix mist]oqqa g]aliex intwera li l-attur g]andu l-interess [uridiku me]tie[li jressaq din il-kaw\a;

Tordna li s-smig] tal-kaw\a jitkompla, u li l-ispejje\ ta' din id-de`i\joni jibqg]u bla taxxa bejn il-partijiet.

Moqrija

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.,
22 ta' Novembru, 2001

Charles Falzon,
Deputat Re[istratur,
`122 ta' Novembru, 2001